

Asia: VN/17577/2022

Lausuntopyyntö tuomioistuimien ulkopuolisen riidanratkaisun ja sovittelun kehittämiseksi tehdystä selvityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat pienten ja keskisuurten yritysten merkittävimmät esteet sovittelumenettelyjen käytölle riidanratkaisussa

Oikeusaputoimistot eivät lähtökohtaisesti hoida yritysten välisiä riitoja, joten oikeusapu- ja edunvalvontapiirillä ei ole syvällistä näkemystä asiaan. Joissakin tilanteissa on kuitenkin tullut esille, että etenkin yritysten vastuuvakuutus, mutta myös oikeusturvavakuutus, voivat hankaloittaa sovittelumenettelyn käyttöä.

Tulisiko riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyä kehittää sovittelumenettelyjen nykyistä suuremman hyödyntämisen suuntaan? Jos, niin millä tavalla?

Oikeusaputoimistoissa jo nyt asioita ratkaistaan sovinnollisin keinoin, jolloin merkittävä osa riitaisista asioista ei ohjaudu lainkaan tuomioistuinten ratkaistavaksi. Jo nykyiset menettelyt antavat mahdollisuuden oikeusaputoimistoissa ”sovitteluun” ennen kuin asia on edennyt tuomioistuinvaiheeseen.

Sovittelumenettelyjen tunnettavuuden lisääminen (asiakkaat, avustajat ja tuomioistuimen henkilöstö) ja yleisen ammatillisen osaamisen kehittäminen (avustajat ja tuomioistuimen henkilöstö) mm. koulutus ja vuoropuhelu edistäisivät jo nyt käytettävissä olevien ”sovittelukeinojen” käyttöä monipuolisemmin ja matalammalla kynnyksellä.

Pitäisikö alustavaan sovitteluistuntoon osallistumisesta säätää laissa?

Lähtökohtaisesti osapuolia ei tulisi velvoittaa sovitteluistuntoon, koska pakottamalla sovintoa ei saada aikaiseksi. Joissain asiatyypeissä, esimerkiksi lapsen huoltoa ja elatusta koskevissa asioissa päämiehiä voisi ohjata vuorovaikutteisella keskustelulla avustajan kanssa nykyistä enemmän sovitteluun ja saada päämiehet ymmärtämään asian sovinnollisella ratkaisulla saatavat hyödyt pitkällä aikavälillä. Laissa voitaisiin velvoittaa tuomioistuimille tällaisissa asioissa aktiivisempaa roolia sovittelumenettelyn tarjoamiseksi niin, että menettelyn tarjoaminen ei perustuisi yksittäisen tuomarin harkintaan.

Näettekö tarvetta kehittää tuomioistuinsovittelua koskevaa lainsäädäntöä ja millä tavalla, jotta siitä tulisi nykyistä toimivampi vaihtoehto pienten ja keskisuurten yritysten riidanratkaisuun?

Vastuuvakuutusta ja oikeusturvavakuutusta tulisi kehittää niin, että nämä eivät muodostu sovittelumenettelyn esteeksi.

Pitäisikö Suomeen luoda selvityksessä esitetty tuomioistuimen ulkopuolinen institutionaalinen sovittelumenettely? Jos, niin millainen?

Tuomioistuimen ulkopuolisella institutionaalisella sovittelumenettelyllä olisi tarvetta. Sovittelutoimintaa voitaisiin sisällyttää esimerkiksi osaksi oikeusaputoimistojen toimintaa asioissa, joissa yksityishenkilö on osapuolena asiassa. Sovittelumenettely soveltuisi erityisesti esimerkiksi vuokra-asumiseen liittyviin riitoihin, asunto-osakeyhtiön ja osakkaan välisiin riitoihin tai muihin asumiseen liittyviin riitoihin sekä naapurussuhdeasioihin. Oikeusaputoimistossa voitaisiin käsitellä asioita, joissa toinen osapuoli on luonnollinen henkilö, minkä lisäksi myös asioita, joissa on osapuolena oikeusapulain 2 §:n 3 momentin tarkoittama elinkeinonharjoittaja.

Näettekö tarvetta sille, että pienten ja keskisuurten yritysten välisiä riitoja voitaisiin käsitellä jossakin ratkaisusuositusta antavassa lautakunnassa kuten kuluttajariitalautakunnassa?

Tietyissä asiaryhmissä lautakuntamenettely soveltuisi myös yritysten välisiin riitoihin. Esimerkiksi erilaisia auto- tai laitekauppoja koskevia erimielisyyksiä voitaisiin käsitellä lautakunnassa.

Tarvetta lautakuntamenettelylle olisi myös toiminimiyriyten (yksityishenkilöiden) välisten oikeustoimien, esim. autokauppojen käsittelyyn.

Muita kommentteja selvityksestä?

Vaihtoehtoisten riidanratkaisukeinojen kehittäminen on kannatettavaa. Usein asian oikeudelliseksi ratkaisemiseksi ainoaksi vaihtoehdoksi jää asian saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tällöin kuluriski voi nousta merkittäväksi suhteessa riidan kohteeseen nähden ja asian käsittely saattaa kestää tuomioistuimessa useita vuosia. Kuluriskin vuoksi asioita ei saateta tuomioistuimen ratkaistavaksi, jolloin oikeussuoja ei toteudu ja usko oikeusjärjestelmän toimivuuteen kärsii.

Sorsila Krista
Länsi- ja Sisä-Suomen oik.apu ja edunval